

економічною безпекою підприємства та базується на пошуку, зборі та обробці отриманої інформації.

Список використаних джерел:

1. Позднишев Є. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (методи та їх застосування) : навч. посіб. / Є. В. Позднишев .– К. : Видавець Позднишев, 2007. – 89 с.
2. Садчикова І. В. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / І. В. Садчикова, В. С. Садчиков // Фінансові дослідження. – 2016. – № 1(1). – С. 87–95.
3. Мохненко А.С. Organizational and economic mechanism for the development of an enterprise in the IT-sphere // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: збірник тез та доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. С. 281-282.
4. Мохненко А.С. Маркетинг як інструмент ефективного функціонування логістичної системи підприємства // Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія. Львів, 2023. С. 136–160.
5. Мохненко А.С. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможного розвитку підприємств регіону: звіт про науково-дослідну роботу. Херсон. ХДУ, 2023. 229 с.

**СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК
НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Мошковська О. А., д-р екон. наук, професор, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

В умовах військової агресії пріоритетом функціонування та розвитку української економіки є збереження промислового потенціалу, забезпечення національної безпеки держави та, зокрема, продовольча безпека. Наразі продовольча сфера українського бізнесу зазнає атак з боку агресора, що веде до «згортання» виробництва у багатьох галузях промисловості, в тому числі й у сфері виробництва молочної продукції.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 1 травня 2023 р. в країні налічується всього 1,4 мільйона корів, це на 8% менше, ніж у 2022 р. при тому, що знижується кількість молочних ферм (на 11.2 %) та виробників молочної продукції (на 7,4%) [4].

При цьому через масову вимушену міграцію населення в Україні різко знизився попит на молокопродукти, оскільки навіть при суттєвому скороченні виробництва молока його надлишки виявилися занадто великими. Якби в 2022 р. не вдалося налагодити належний експорт, то аграрії й надалі масово вирізали б худобу, зменшуючи пропозицію молока, проте молочники зуміли подолати

масу проблем, спричинених війною, і експорт молокопродуктів нині навіть збільшився [1].

Всі ці складні процеси, що відбуваються нині у галузі, вимагають того, щоб управлінські рішення з приводу виробництва та збуту молочної продукції приймалися на основі достовірної та оперативної інформації, що отримується, надати яку покликаний стратегічний управлінський облік, що дозволяє скоригувати стратегію розвитку підприємств молочної промисловості України з урахуванням ризиків воєнного часу.

Т.ч., метою цих тез є дослідження стратегічних аспектів управлінського обліку на молокопереробних підприємствах України в умовах воєнного стану.

Розглядаючи цю проблему, слід звернути увагу на те, що в наш час цілі стратегічного управлінського обліку змінилися, якщо раніше вищезазначена форма обліку забезпечувала розвиток підприємства у стратегічному аспекті, то в умовах воєнних дій стратегічний управлінський облік, на нашу думку, має забезпечити безпеку галузі та суб'єктів економічної діяльності – виробників молочної продукції.

У контексті забезпечення безпеки, ключовими завданнями стратегічного управління підприємствами молочної промисловості мають стати: отримання необхідної інформації, моніторинг та прогнозування загроз; кількісна та якісна оцінка ризиків (розрахунок показників індикаторів рівня безпеки організації); досягнення цілей підприємства у межах обраної стратегії з урахуванням ризиків надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

Говорячи про проблему отримання інформації, слід звернути увагу на те, що в умовах складної військово-політичної обстановки для цілей стратегічного планування управлінський облік повинен надати керівництву підприємств інформацію саме стратегічного характеру (рис. 1).

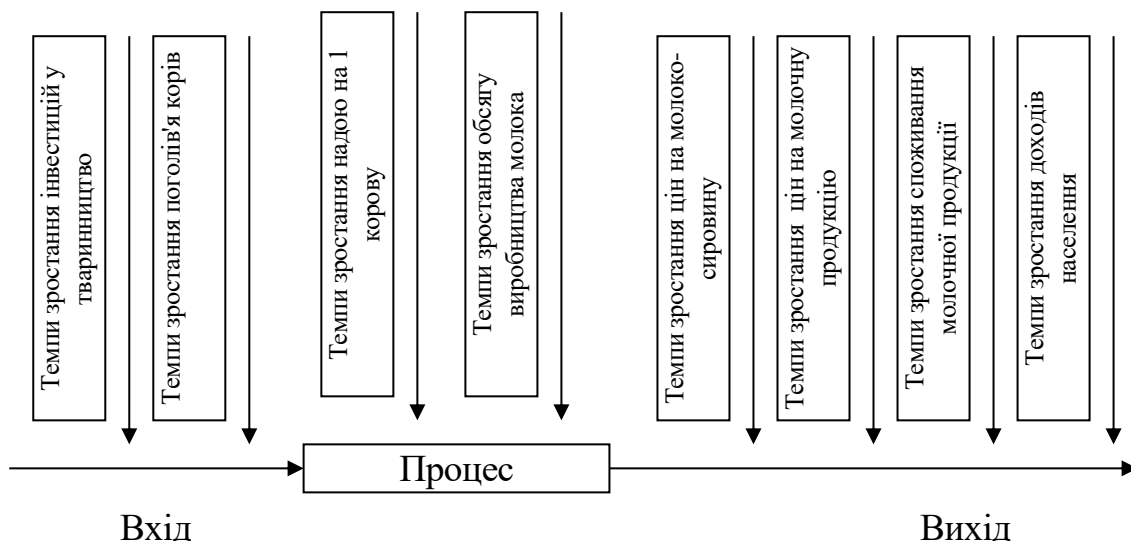

Рис. 1 – Інформація стратегічного характеру для цілей стратегічного планування на підприємствах молочної промисловості (складено автором за допомогою [3])

На рис. 1 сформована сукупність показників, що характеризують розвиток молочного комплексу, яку умовно можна розподілити на три групи:

I група – темпи зростання ресурсних показників (інвестиції у тваринництво, поголів'я корів);

II група – темпи зростання виробничих показників розвитку галузі (рівень надою на 1 корову, обсяг виробництва молока);

III група – темпи зростання соціальних показників (рівень цін на молокосировину, рівень цін на молочну продукцію, рівень споживання молочних продуктів, рівень доходів населення).

На наступному етапі необхідно побудувати відібрані показники в еталонний ряд. При цьому використовувався принцип ранжирування, згідно з яким, цінність вихідних показників вища за цінність процесних і, у свою чергу, вища за цінність вхідних показників.

При формуванні еталонного динамічного ряду слід спиратися на принцип транзитивності, з якого випливає, що якщо $T(III) > T(I)$ і $T(H) > T(III)$, то $T(H) > T(I)$ тощо.

Таким чином, було сформовано еталонний ряд темпів зростання показників у молочному підкомплексі:

$$T(D) > T(C) > T(ЦМП) > T(ЦМС) > T(OB) > T(H) > T(ПК) > T(I) \quad (1)$$

де T(D) – темпи зростання доходів населення; T(C) – темпи зростання споживання молочних продуктів; T(ЦМП) – темпи зростання цін на молочну продукцію; T(ЦМС) – темпи зростання цін на молоко-сировину; T(OB) – темпи зростання обсягу виробництва молока; T(H) – темпи зростання надою на 1 корову; T(ПК) – темпи зростання поголів'я корів; T(I) – темпи зростання інвестицій у тваринництво.

Для ефективного розвитку молочної галузі найшвидшими темпами мають зростати доходи населення, найповільнішими – інвестиції у тваринництво.

Далі кожному елементу еталонного ряду були присвоєні ранги, починаючи з першого (для коефіцієнта, що швидко прискорюється) до восьмого (найповільніше прискорюється коефіцієнт), що ілюструє табл. 1.

Таблиця 1 – Ранжування еталонного динамічного ряду

Показник	T(D)	T(C)	T(ЦМП)	T(ЦМС)	T(OB)	T(H)	T(ПК)	T(I)
Ранг	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

На наступному етапі необхідно провести порівняння фактичних рядів даних з еталонним.

Очевидно, що чим ближче фактичне впорядкування показників до еталонного, тим більше виконується нормативних співвідношень, зафіксованих у динамічному нормативі. Тобто, якщо динаміка показників діяльності молочного підкомплексу свідчить про наближення до динамічного нормативу, то можна говорити про позитивні тенденції розвитку галузі, сформулювати орієнтири стратегічного розвитку підприємства в умовах надзвичайних ситуацій військового характеру.

При формуванні моделі стратегічного управління безпекою підприємств молочної промисловості слід враховувати той факт, що сучасний етап розвитку підприємств характеризується ризиками руйнування цілісності бізнес-процесів у результаті руйнування інфраструктури, загибелі майна, знищення кормової та виробничої бази.

Виходячи з вищезазначеного, за результатами проведеного дослідження сформовано концептуальну модель стратегічного управління безпекою підприємств молочної промисловості в умовах воєнного часу (рис. 2).

Відповідно до цієї моделі головна мета стратегічного управлінського обліку полягає в якісній ідентифікації загроз підприємства та їх подальшій кількісній оцінці та можливості ефективного управління ними. Доцільно визначити джерела та причини загроз, ступінь їх впливу на підприємства молочної промисловості, також варто спрогнозувати потенційні збитки та заходи щодо мінімізації негативних наслідків. Проведення діагностики факторів безпеки здійснюється за допомогою сукупності методів, прийомів та способів дослідження господарських процесів та явищ, вибір яких обґрунтовується цілями та завданнями дослідження, а також вихідними даними, доступними для проведення аналізу [3].

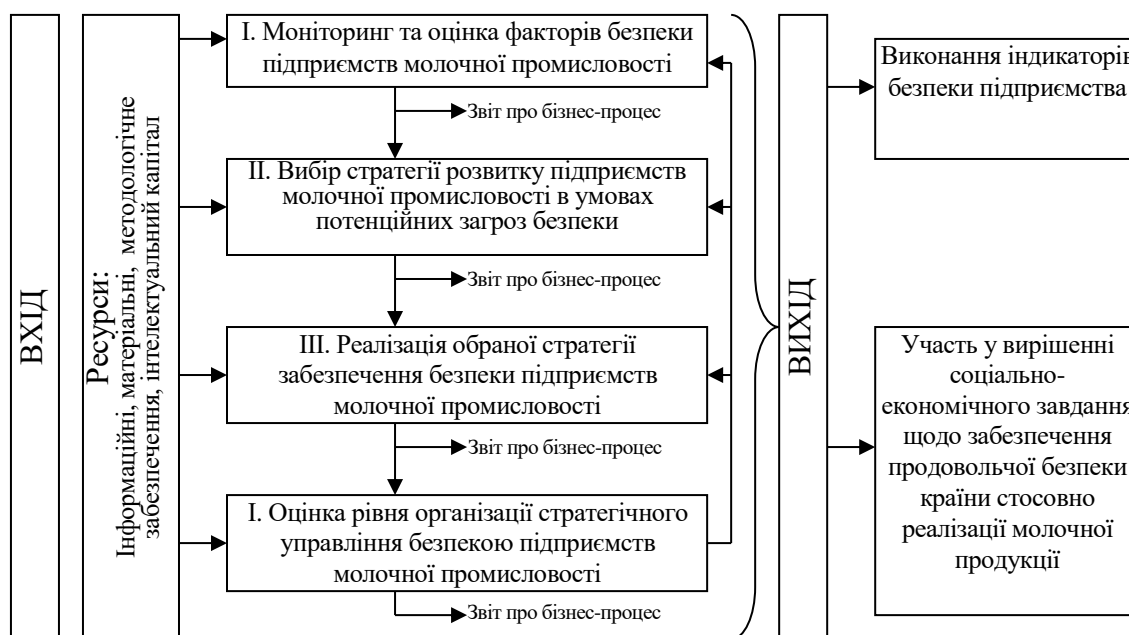

Рис. 2 – Модель стратегічного управління безпекою підприємств молочної промисловості в умовах воєнного часу (складено автором)

Найбільш поширеними методами аналізу є загальноекономічні методи: порівняння, факторний аналіз. Їх використання дозволяє отримати об'єктивну характеристику об'єкта дослідження без застосування складних економіко-математичних моделей, сформулювати «дорожню карту розвитку підприємства» з урахуванням тенденцій розвитку галузі, ризиків та можливостей виробничо-комерційної діяльності.

У межах стратегічного управлінського обліку визначаються відхилення досліджуваних показників від граничних значень.

Підсумовуючи, слід зазначити, що спектр загроз сучасних підприємств молочної промисловості в кризових ситуаціях воєнного часу дуже широкий. Тому найбільш важливим завданням стратегічного управського обліку є протидія таким загрозам, у зв'язку з чим, моніторинг безпеки при ефективній організації інформаційного забезпечення процесу управління може значною мірою підвищити безпеку підприємства та молочної галузі України загалом.

Список використаних джерел:

1. Експорт як порятунок для галузі. Українські молочники за експортними показниками наздоганяють поляків URL: <https://agroportal.ua/ru/publishing/analitika/eksport-yak-poryatunok-dlya-galuzi-ukrajinski-molochniki-za-eksportnimi-pokaznikami-nazdoganya-yut-polyakiv>
2. Костякова А.А. Стратегічний управлінський облік: сутність та поняття // Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 39-2. С. 99-103.
3. Мирошніченко Ю. В., Вдовіченко А. С. Антикризове управління на підприємствах малого та середнього бізнесу // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків, 2020. №25. С. 119–132.
4. Молочна ферма під ключ може врятувати як окрему сім'ю, так і цілу галузь. URL: <https://zn.ua/ariculture/molochnaja-ferma-pod-kljuch-mozhet-spasti-kak-otdelnuju-semju-tak-i-tseluju-otrasl.html>

ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ АНГЛІЇ У СЕРЕДНІ ВІКИ

Мошковська О. А., д-р екон. наук, професор, Видрич Т. М., студент, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Розвиток бухгалтерського обліку та аудиту напряму залежить від розвитку історичних подій та їх наслідків в тій чи іншій державі. Наприклад, в середні віки Англія була монархією, в якій переважала феодальна система власності: король надавав землі своїм васалам, а ті, в свою чергу, могли надавати її нижчим васалам, що створювало певну ієрархію. Феодальна система вимагала ведення записів: хто володіє землею, які обов'язки у васала перед королем, які податки та рентні платежі збираються і тощо. Головне завдання бухгалтерського обліку в цю епоху полягало в тому, щоб дозволити уряду або власникам нерухомості контролювати тих, хто перебував у нижчих частинах соціально-економічної «піраміди». Англійська казначейська система була першою відомою середньовічною системою нарахування та списання.

Вагомим фактором стало те, що Англія в середні віки була здебільшого аграрною країною, тому, на жаль, записи про торгіві та виробничі підприємства того часу мізерні порівняно з сільськогосподарською діяльністю. А збережені рахунки є записами процесу аудиту, а не сучасними поточними записами надходжень і платежів.

Ставши у 1066 р. королем, Вільгельм стикнувся з необхідністю контролювати населення своєї країни, тому у 1085 р. наказав розпочати роботи над «Книгою страшного суду». Було створено спеціальні комісії, які опитували місцевих жителів, аристократію та церковних осіб. Через рік було отримано